

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága ügyvéd által képviselt I. r., II. r., III. r. és IV. r. felpereseknek ügyvéd által képviselt alperes ellen végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt a Szegedi Városi Bíróságon P.21.616/2005. számon megindított és másodfokon a Csongrád Megyei Bíróság Pf.22.109/2006/2. számú ítéletével befejezett perében az említett másodfokú határozat ellen az I., III. és IV. r. felperesek által 37. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán a 2007. október 2. napján megtartott tárgyaláson meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezéseit hatályában fenntartja.

Kötelezi az I., III. és IV. r. felpereseket, hogy fizessenek meg 15 napon az alperesnek személyenként 17.000 (tizenhétezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, valamint az államnak külön felhívásra személyenként 41.300 (negyvenegyezer-háromszáz) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

I n d o k o l á s

A 2004. szeptember 21-én elhunyt B.L. örökhagyó törvényes öröklésre jogosult oldalági rokonai a felperesek. Az örökhagyó 2004. július 9-én kelt írásbeli magánvégrendeletet alkotott, amelyben általános örökösévé az alperest nevezte.

Az örökhagyó utáni hagyatéki eljárásban eljáró közjegyző a hagyatékot a felek közötti öröklési jogi vitára figyelemmel ideiglenes hatállyal a végrendelet alapján az alperes részére adta át.

A felperesek keresetükben az örökhagyó írásbeli magánvégrendelete érvénytelenségének megállapítását kérték. Az érvénytelenség okaként arra hivatkoztak, hogy a végrendelet időpontjában az örökhagyónak az ügyei vitéléhez szükséges belátási képessége

teljesen hiányzott, továbbá hiányzott az örökhagyó végrendeleti akarata, illetve őt a végrendelet tételére az alperes tisztességtelen befolyással bírta rá.

Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, a felpereseket személyenként 51.600 forint le nem rótt illeték és egyetemlegesen 160.000 forint perköltség megfizetésére kötelezte.

A megállapított tényállás szerint az örökhagyót 2004. június 28-tól július 6-ig a sz-i T. I. számú Belklinikáján kezelték. Megállapították, hogy agyvérzés következtében agykárosodást szenvedett. Beszállításakor beszédértési zavarai voltak, állapota azonban a kezelés alatt és azt követően javult. Miután további otthoni ápolásra és ellátásra szorult és ezt az alperes vállalta, őt a kórházból hazaengedték. Július 6-án az örökhagyót az alperes a saját lakására vitte és ezt követően - kórházi kezeléseit kivéve - az alperesi ingatlanban ápolását biztosította.

Az örökhagyó 2004. július 9-én dr. F.L. ügyvéd közreműködésével írásbeli magánvégrendeletet alkotott. Az ügyvéd az okirat elkészítését megelőzően beszélt az örökhagyóval, ügyleti képességéről meggyőződött. Az akaratának megfelelő okiratot irodájában elkészítette, majd azt az alperes lakásán tanúk jelenlétében, az örökhagyó mint akaratával egyezőt írta alá. A végrendeletben általános örökösévé az alperest nevezte. 2004. július 6-án (a bélyegző szerint 9-én) a háziorvos az örökhagyó belátási képessége meglétéről orvosi igazolást állított ki. 2004. július 13-án dr. F.L. ügyvéd közreműködésével az örökhagyó és az alperes tartási szerződést kötöttek, amelyben az örökhagyó tartása, gondozásban ellenében az alperesre ruházta két lakás és négy mezőgazdasági ingatlanát. 2004. augusztus 11-én az örökhagyó közjegyző közreműködésével az alperes részére általános meghatalmazást adott ügyei intézésére. Ez alkalommal a közjegyző ugyancsak meggyőződött az örökhagyó ügyleti képességéről.

Az elsőfokú bíróság tényként állapította meg azt, hogy az örökhagyó szellemi állapota, belátási képessége 2004. június végén, továbbá július és augusztus hónapban hullámzó volt, viszonylag tisztább és zavartabb időszakok váltakoztak nála, néhány mondatnyi sablonos kérdésre való kontaktusra képes volt, azonban mindent átfogóan értékelni, elemezni semmiképpen nem volt képes, és szellemi képességei miatt nagymértékben és fokozottan volt befolyásolható.

Az ítélet jogi indokolása szerint a Pp. 164. §-ának (1) bekezdése alapján a felpereseket terhelte annak bizonyítása, hogy az örökhagyó a végrendelet készítés időpontjában gondnokság alá helyezés nélkül cselekvőképtelen állapotban volt. A bizonyítékokat

értékelve azt állapította meg, hogy a tanúvallomások egymástól eltérőek voltak. Az életszerűség, a szakvélemények és a tanúvallomások ellentmondásossága azt támasztotta alá, hogy egy napon belül az örökhagyó tudati állapotában jelentős eltérések mutakozhattak. Az okiratot szerkesztő ügyvéd vallomása alapján azonban megállapítható volt, hogy az örökhagyó a végintézkedés tételekor tiszta tudati állapotban volt. Tudata átfogta, hogy végrendeletet alkot, és az alperest általános örökösévé nevezi. Ezzel egybeeső tartalmát illetően valamennyi általa tett nyilatkozat. Az igazságügyi szakértők a belátási képességet illetően csak valószínűségi véleményt adtak, mely szerint az örökhagyó belátási képessége valamilyen mértékben csökkent volt, az nem alkalmas azonban a Ptk. 17. §-ában írtak megnyugtató igazolására.

A Ptk. 649. §-ra alapított érvénytelenségi okokat illetően az elsőfokú bíróság úgy foglalt állást, hogy a megállapított tényállásból következően nem mondható ki, hogy az örökhagyó nem kívánt az alperes javára végrendelkezni. A pár nap múlva kötött tartási szerződés is arra enged következtetni, hogy kifejezett szándéka irányult arra, hogy vagyona az alperesé legyen. A szakértői vélemény szerint az örökhagyó állapotánál fogva befolyásolható volt, azonban a végrendeletet készítő ügyvéd vallomása szerint az örökhagyó neki elmondta, hogy rokonai szociális otthonba kívánják tenni, amit ő nem akart, élettársa a gondozását nem vállalta, így betegségében jövőbeli biztonságát az alperesnél találta meg és végintézkedését ennek tudatában tette meg. Az eljárás során arra adat nem merült fel, hogy az alperes jogellenes fenyegetéssel vette volna rá az örökhagyót a végintézkedés megtételére, ezért a bíróság a Ptk. 649. § (1) bekezdés a) és c) pontjára alapított keresetet is elutasította.

A felperesek fellebbezése alapján a másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben és akként változtatta meg, hogy az I-III. r. és IV. r. felperesek által az államnak külön felhívásra fizetendő elsőfokú eljárási illeték összegét személyenként 41.300 forintra, a II. r. felperes által fizetendő illeték összegét 20.600 forintra leszállította, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta és a felpereseket másodfokú perköltség és le nem rótt illeték megfizetésére kötelezte.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét annak helyes indokaira utalással hagyta helyben. A fellebbezés alapján rámutatott, hogy a perben a Pp. 164. § (1) bekezdés alapján a felpereseket terhelte tényállításaik kétséget kizáró bizonyítása. Az elsőfokú bíróság a széles körű bizonyítás során feltárt adatokat, bizonyítékokat a Pp. 206. § (1) bekezdése szerint mindenre kiterjedően okszerűen értékelte. Kiemelte, hogy az igazságügyi szakértők szakvéleménye az örökhagyó cselekvőképtelen

állapotának megnyugtató igazolására nem alkalmas. Az örökhagyó hullámzó pszichés állapotának megállapítása a tanúk vallomásával összhangban állt, ugyanakkor bizonyított tény, hogy a végrendelet tételkor az örökhagyó rendelkezett olyan mértékű belátással, hogy tudata átfogta, hogy végrendeletet alkot és azt is, hogy az alperest nevezi általános örökösévé és ezt tanú előtt határozottan kinyilatkoztatta. Nem volt megállapítható, hogy a végrendelkezési akarata hiányzott, és ezeket megerősítő körülményként értékelendő a tartási szerződés kötése és a közjegyző előtt adott meghatalmazást. Nem nyert igazolást azt sem, hogy az alperes a társadalom erkölcsi megítélése szerint meg nem engedett magatartást tanúsított volna, amely az örökhagyót a valóságos akaratának nem megfelelő intézkedésre készítette, ellenkezőleg az volt megállapítható, hogy az örökhagyó gondozásra, ellátásra szorult, ezt az alperes vállalta és nyújtotta, amelyet az örökhagyó elfogadott és erre tekintettel végrendelkezett javára.

A jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és keresetüknek való helytadás iránt az I., III. és IV. r. felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet. Álláspontjuk szerint az eljáró bíróságok a rendelkezésre álló bizonyítékokat nem megfelelően mérlegelték, egyes bizonyítékokat egyáltalán nem értékelték és ezért törvénysértő határozatot hoztak.

A felülvizsgálati kérelem részletesen kifejtett indokai szerint az orvosszakértői vélemény nem tartalmaz kategórikus megállapítást arra vonatkozóan, hogy az örökhagyó beszámítási képessége kizárt lett volna. Ugyanakkor a szakvélemény 5. oldalán foglaltak szerint, ha az örökhagyó néhány mondatnyi sablonos kérdésre való kontaktusra képes is volt, döntésének lényegét és annak hatását elemezni, értékelni nem volt képes. Ebből pedig az következik, hogy ha az okiratot szerkesztő ügyvéd úgy is ítélte meg, hogy az örökhagyó végrendelkezésre képes, egyáltalán nem bizonyos, hogy ez a megállapítása helyes volt.

Az orvosi iratok szerint az örökhagyónak súlyos beszédértési zavara is volt, amely - a szakértő szerint önmagában is alkalmatlanná teszi az adott személyt - a véleménye megfogalmazására, kifejezésére, lényeges döntés meghozatalára. Az adott esetben - az I., III. és IV. r. felperesek álláspontja szerint - a végrendelkezési akarat és annak tudata, hogy a végrendelkezéssel milyen joghatás kiváltására kerül sor, nem állt fenn. Az ügyvéd és a végrendeleti tanú vallomása szerint az örökhagyó lassú beszédű volt, a kezelőorvosa a beszédértési zavar miatt azt tekintette az örökhagyó beleegyezésének, hogy nem hadakozott az ellen, hogy a klinikáról az alperes hazavigye, ezért azt lehet megállapítani, hogy az örökhagyó olyan állapotban volt, amelynél fogva a saját ügyeit érintő lényeges kérdésekben az érdekeinek és akaratának megfelelő döntés meghozatalára képtelen volt. A Ptk. 649. § (1)

bekezdés c) pontjára alapított érvénytelenség körében az eljáró bíróságok - álláspontjuk szerint - nem értékelték, hogy az alperes által is elismerten ő a család „fekete báránya” volt, hogy az örökhagyó Vargáné javára akarat végrendelkezni és ez ügyben a közjegyzőnél is eljáró, továbbá nem értékelte Magyarné vallomását is, mely szerint az örökhagyó azt közölte, hogy az alperesnek nem írt alá semmit, hacsak az alperes nem használta ki a betegségét. Mindezek értékelésével az a következtetés lett volna levonható, hogy az örökhagyó nem akart az alperes javára végrendelkezni. Miután a szakvéleményből megállapíthatóan az örökhagyó befolyásolható volt, betegségének ilyen kihasználása tisztességtelennek minősül és erre is tekintettel érvénytelen a végrendelet.

Az alperes ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A felperesek felülvizsgálati kérelmükben eljárási szabálysértéssel megállapított tényállásra és az anyagi jog szabályait sértő érdemi döntésre hivatkoztak.

A jogerős ítélet a peres felek egymással ellentétes előadásának, a kihallgatott tanúk vallomásának, a szakértői vélemények és okirati bizonyítékok adatainak az egymással való egybevetése, és a Pp. 206. §-ának (1) bekezdésében foglalt elveknek megfelelően történt értékelése alapján megalapozottan állapították meg a tényállást. Ennek során a bizonyítási teher Pp. 164. § (1) bekezdése szerinti főszabályának helyes alkalmazásával értékelték a felperesek terhére mindazon tények bizonyítatlanságának a következményeit, amelyeket illetően a felpereseknek állt érdekében, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el.

Az adott esetben a felpereseket annak kétséget kizáró bizonyítása terhelte, hogy az általuk állított, a végrendelet érvénytelenségét eredményező okok fennálltak. Az első- másodfokú bíróság a bizonyítékok összességében való értékelésével foglalt állást akként, hogy az érvénytelenségi okok nem álltak fenn. A mérlegeléssel megállapított tényállás nem iratellenes és nyilvánvalóan okszerűtlen következtetést sem tartalmaz, ilyen következtetés levonására a felülvizsgálati kérelemben a bizonyítékok sorából kiemelt részletek nem alkalmasak. A Pp. 270. §-ának a(2) és a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése rendelkezéseiből következően a tényállás megállapítás módjára és az ügy érdemi elbírálására is lényegesen kiható eljárásjogi szabálysértés hiányában a szabad bírói mérlegeléssel megállapított tényállás felülvizsgálati eljárás keretében történő felülmérlegelésének, a bizonyítékok újbóli értékelésének nincs helye.

A Ptk. 11. § (1) bekezdés értelmében cselekvőképes mindenki, akinek cselekvőképességét a törvény nem korlátozza vagy nem zárja ki. A felpereseket terhelte a perben annak kétséget kizáró bizonyítása, hogy az örökhagyó a végrendelet tételekor a Ptk. 17. §-ának (1) bekezdése szerint gondnokság alá helyezés nélkül olyan állapotban volt, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzott. Az okszerűen megállapított tényállás alapján az örökhagyó cselekvőképtelen állapota kétséget kizáróan nem nyert bizonyítást, a bizonyítás sikertelenségének következménye ezért a felpereseket terheli.

A Ptk. 649. § (1) bekezdés a) és c) pontja szerinti akarathiány illetve tisztességtelen befolyás pedig a perben még csak valószínűsítve sincs. Események sora támasztja alá (tartási szerződés, általános meghatalmazás), hogy az örökhagyó a róla gondoskodó alperesnek kívánta vagyonát juttatni. Ilyen tényállás mellett pedig sem az örökhagyói akarathiány, sem az, hogy tisztességtelen befolyással vette volna rá az alperes őt olyan végintézkedésre, amelyet különben nem tett volna meg, fel sem mérülhet.

Mindezekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta és a Pp. 270. §-ának (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdés és 6/1986./VI.26./ IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdése alapján - örökrészei értéke alapulvételével - kötelezte a felpereseket az illetékefeljegyzési joguk folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték és az alperes felülvizsgálati eljárási költsége megfizetésére.

Budapest, 2007. október 2.

a tanács elnöke, előadó bíró, bíró

A kiadmány hitelül:

bírószági tisztviselő